

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 52.

У НОВОМ САДУ 29. ДЕЦЕМБРА 1888.

ГОД. IV.

КАКО ЈЕ ПЈЕВАЛИЦА ИЗЛИЈЕЧИО ФРА-БРНУ.

ПРИЧА СИМО МАТАВУЉ.

(Свршетак.)

ако живну манастирска чељад, након полугодишњег мртвила. Бакоња поче учити псалтир. По цијело јутро чеврљаше:

Блаженџ моужџ иже не идеџ на свѣтъ нечувствивџх. Свакога јутра научио би, ако ће и по три стиха, а хваташе и ријечи својијех другова. Једном ће рећи Мачку: — »ја ћу ти казати на памет вас почетак од онога што ти учиш! — »Де, провај!« вели Мачак. А Бакоња зажмури. »Гледајте, вели, оћу ли изоставити коју рич!« Сва тројица гледаху у књигу. Тада он поче: Блаженџин Григорин поставиџиџ вѣистџ патриархџ стѣни цркви римѣстѣни. а прѣжде патриаршѣстѣка прѣпоризѣчѣџ вѣ кѣ манастири стаго апостола Анѣдреа и т. д. Знао је трећину тога житија на узуст. Другови се чућаху његову силну памтењу, као и фра Тетка његову умиљату гласу. Овај га је учио пророчанства, што се жаловито певају у нашем језику, велике недјеље. Не би доста, што је пјевао у цркви, него га нагоњаху да им пјева и у трпезарији, особито по вечери.

По ускрсима фра Брне поста јако мишљелив. Не бјеше зловољан, но је једнако кутрио и затварао се у ћелију. Фра-Тетки, који га братски запита за узрок, одговори: »није на зло, него на учију, а зна ће, ако бог да, све кршћанство, што радим«. И тако све једнако бјеше с њим до Спасова, а тога дана служио је он велику мису. За обједом разговарао се весело, пак од једном извади им из мантије неколико исписаних листова. стави их преда се и закуца прстима по њима.

— Шта је то? пита Вртиреп.

— Ово је . . а најбоље је да чујете, ако ћете ми поклонити мало појме (помње)! . . .

— Оћемо ја, како не! вели Тетка и подсмјехну се, трљајући вилицу.

— Дакле чујте: Зафална Писма Господину, Који Нас Је Избавија Од Биде У Прилици Кад је бија Поробљен Манастир . . .

— Које Господину? пита Срдар.

— Па богу . . господину богу, човиче, а да коме? вели Брне.

— Па како нас је ослободија, кад је све понило!? опази Дувало.

— Е, ослободија нас је зар да нас не побију . . Борме то је јопет ништо! рече Тетка.

— Ма, људи божји, стрните се мало, па ћете разабрати. Дакленка јево како се писма почимље:

„Кад Господин оће да педи-пше,

„Кад у милости оће да кара,

„Ником шаље ружње, ником липше,

„Никог болест, никог муња пара . .

— Баш ми се почетак не свиђа! прекиде га Блитвар.

— Не ваља то зрно боба! дојаде Дувало.

— Ма како ти можеш судити, кад и не знаш што је писма! наједи се фра Брне.

А Дувало њему вруће:

— Не ваља зрно боба ни та, ни ниједна твоја писма! То говоре и паметнији од менека, само што ти у очи не ће да реку! . . . Јето исти фра Ловре (Тетка), који је река . . .

— Ја? . . . Шта сам ја река? Кад? . . . Немој ти, знаш, замењати . . .

Заграјаше сви. Неки мири; неки хоће да сврне говор на друго; Вртиреп гура у стегно Дувала и нешто му шапће иза леђа, докле он избаци најкрупнију:

— Не само што не ваља, него би трибало забранити те писме, да се свит не руга с намика . . .

Та покоси Наћвара по сред срца, те једва

вједвице устаде и отиде. Цијело по подне шетао је по русју са фра-Тетком. За вечером бијаше миран и напрезао се да се шали. Таки је био, док минуше Тројице, те већ свака заборава што је било.

Али трећи дан Духова, по вечерњи, нађе се Брне на само са Дувалом.

— Је ли ти! Шта мисле твоји за онај дуг?

Врме је већ истекло поодавно, а мени би трибало главно.

Дувалу се прекиде и оно мало паре у грудима, пак, пошто се прибра, постаде умиљан.

— Ја сам . . . онај . . . с Крстом говорија, паа . . . мислили смо да те молимо да рок продужиш до по јесни, знаш, кад се литина прикупи; па д' ако се што прода, и што и сувише, па ћемо намирити. А дотле ако ћеш и повећати добит на новце . . .

— Не, не, не . . . ја оћу главно у руке, најдаље до данашњег дана! Ако не платите, ја ћу с картама наприд! — па му обрну плећа и затвори се у ћелију.

Дувало сутрадан крену у Брстраново, а трећи дан врати се са братом Крстом. Бјеше то човјек са свим малога раста, широкијех плећи, руку готово до кољена, зуба као у коња, пласната лица и нос. Права наказа људска, а још задјенуо пушку за пас. Бакоња стрекну, кад га видје испред ћелије, а насмија, се кад му чу глас, јер врејаше као коза.

— Ваљен Исус, дијаче! Је ли овдинак вра Брне?

— Јест! одговори Бакоња, па јави стрицу. Наћвар изиде пред врата.

— Јеси ли донија јаспре?

Крсто скиде капу, пољуби му коноп, пак се измаче, кљањајући се неколико пута засопке.

— Дакле? . . .

— Ја би' има' ништо мало говора, с вамика на само . . .

— Јеси ли донија јаспре? . . .

— Ја нисам, да речем, али . . .

— Нема ту: »али«, него кад ниси донија, ајде, брате, збогом, а ја знам што ћу! рече Наћвар, па му затвори врата у лице.

— Идак је ништо дуовник . . . Валимо те, боже, оће ли се разидити до колико? пита Шкопић.

— Нема ти вајде да чекаш, ни да га јопет задиваш, јер би горе учинија. Него ајде к брату, па се ш њим посавитуј! одговори Бакоња, који бјеше дивно разумио, што покреће стрица.

Крсте је ручао с братом и с Мачком у ћелији, нити је већ излазио, но да крене откуд бјеше и дошао.

Брне по вечери тога истога дана прозбори нешто са Срдарином, па кад му Бакоња унесе свијећу и назва добру ноћ, он ће му, гладећи се по трбушину:

— Онај . . . пробудићеш ме прије зоре, па ћеш отрчати и рећи Шкељу, да прочеше и нареди коња фра-Ловрина, јер ћу у Скрадин . . . Та-ако! . . . Паа и ти ћеш са мном . . .

Бакоњи заигра срце.

— Ја у Скрадин?

— Даа! Онај . . . шта оно јоште? Метни ми нову мантију у зобницу, јеси разумија! . . . Ајде! . . .

Бакоња бјеше разумио једно: да ће у Скрадин!

Та једина ријеч подјари му читав рој мисли, те сједе на постељици.

Никада није био у Скрадину!

За иста то бјеше чудновато. Он, клапац од петнаест година, а још дијак већ три године, па да ниједном не оде у Скрадин! Тражио је узрок, рашта никад не би — а није могао наћи. Скрадин му је на три корака, а прилика је било сила — барем откад је у манастиру, — па ни једном. Како то? Бог би знао. Има мнош питања, на која човјек не може одговорити друкчије до: ето тако! Бакоња је знао на памет имена свију главнијих трговаца, занатлија, крчмара — толико је слушао о њима од манастирских слугу. Па знао је од прилике, гдје је који кућом, је ли у средини вароши, или даље, те би могао причати коме, и да тај вјерује, е је збиља Бакоња био у Скрадину . . .

По што сунце грану, кренуше.

Кад стигоше на цесту — уру ваљда од воде — видјеше доста народа у разнијем ношњама. Неки су гонили по штогод на коњима и магаради; неки ношаху о раменима кокоши и туке; среташе и крда ситне и крупне стоке; среташу и људи на коњима; један рвачки поп, крупан, а риђе браде до паса, прође мимо њих, назвавши бога, па кад му момак, што је ишао пред њим, рече нешто, поп устави коња, заклони очи од сунца пак ће весело:

— О, фра-Брне! Ви сте то! А мени се учиње да је неко други, па ћедок наприједа.

— О, ви сте то, оче Ђеросиме! Дobar сустиг! Па како сте? Како вам госпоја? . . .

Бакоња не могаше и дотле да се чудом начуди свему, што му очи стријељаху, а кад виђе, како му се стриц лијено здрави са краћи-

ном, чисто се запањи, па напери уши да хвата, шта говоре. Али кад бјеху на врх једне узбрдице, угледа он широку воду.

— А шта је оно, Шкељо?

— Па оно је море!

— Па то ми је море!!... Вода ка' и друга!

— А да шта би ти тија да буде, реци ми! вели Шкељо смијући се. Или поље, или крш, или шума, или вода — шта друго може бити на свиту?... Али ова вода, мој синак, види колика је! Ти то ниси ни у сну снови. Има ли јој краја тамо, к западу? А Бог зна ди јој је крај! Онамо, у оној дубодolini слива се Крка. А онамо иза они' страна је Шибеник. Видиш ли?

— А што су оне ка' гуге на мору, тамо далеко?

— Оно нису гуге, оно су шкољи. Ја сам бија на једноме, што се зове: Злосеља. А, мој брате, да видиш, како липо живи чељад тамокарце!...

— Шта? Има чељади!

— Како не! Сви су кршћани ка' и ми, само што друкчије говоре, — заносе мало. Не кажу: шта! шта ћеш? него: ча! ча тјеш? А страшливи су ка' козе, па им се свит одовуда руга...

— Ма то су бодули?

— Да, бодули...

У тај мах зазврчаше иза њих кола. Бакоња и Шкељо скочише на страну. Пролетјеше четвера, петера кола, дигнувши силну прашину.

Кад прашина паде, угледа Бакоња у питој долини крај мора неколико низова лијепих кућа.

— Је ли ово Скрадин?

— Јес! Сад ћемо сврнути у Павасовића сигурно, да се дујо измије и нареди. А и ти ћеш се зар преобући. Је ли ти то роба!...

Скрадин!

Међер све бјеше друкчије, него што је Бакоња замишљао. Бјеше ли љепше или ружније, не би умио казати, али тек бјеше са свим друкчије!

Дујо и поп сјахаше пред једном дугачком кућом, на пушкомет од вароши. Бјеше пред њом доста кола и људи, жена и дјевојака. Сви поустајаше пред свећеницима.

— Дајте по једну кафару и воде за умити се! рече на вратима фра-Брне.

— Одма', господине! одазва се неки гласић. Заповидајте у камару!

Брне, поп, и Бакоња за њима, пођоше уза

дрвене степенице у доста лијепу и чисту одају. За њима уђе девојчица, Бакоњиних година од прилике, стасита плавуша, великијех очију, а лица, да би могао писати по њима. На њој бјеше плава, набрана сукња, кличана опрегљача; на ногу црвене бјечве и мјестве; на грудима чиста извежена кошуља: косе, сплетене у два бича, савила око главе, као вијенац.

Бакоњу подиђоше жмарци, кад угледа врсницу.

Никада он не виђе таке дјевојке и тако одјевене.

Мала им донесе воде, па кафу. Кад стаде пред њим, он се збуди и сплете и проли кафу, а она се хитро преви, да сачува опрегљачу.

Стриц то не видје, јер се бјеше заговорио с попом Ђеросимом.

— Е, опрости! вели Бакоња.

— А, ништа, ја! То је мала ствар. Има каве готове. Сад ћу ти другу донити! рече мала смијући се.

— О, да ми је увике с тобом бити, па макар никад никога више не гледа! Па макар ни Скрадина не видија! помисли Бакоња и уздахну. Први је пут у своме животу тако што помислио, и први пут у своме животу тако уздахну...

Кренуше даље прашњавом цестом, протурјући се кроза народ.

— Ма је ли увик ов'лико свита у Скрадину? пита Бакоња.

— Не, ја! вели Шкељо. Вако ти је само пазарним даном, и то не вазда.

Уђоше међу два низа високијех кућа. Народ загуши улицу. Поп сврну некуда на лијево. Фра Брне иде први, синовац за њим, последњи Шкељо, водећи Дората. Тако прођоше сву дугачку улицу, па ти се зауставише пред неком ониском али дугачком кућом, на којој бјеху широка врата.

— Ајде питај, има ли камара и оће ли бити ручак за нас! нареди стриц синовцу.

Бакоња, коме се свијест обрташе у вртолац, успентра се уза камене степенице и остави се на слару, пред вратима.

— Еј, има ли кога у кући? викну он, трескајући у врата.

— Има, богу фала, имааа! одазва се женски глас, пак истрча једра женица, ђаволастијех очију; биће имала око тридесет и пет година. А који си ти?

— Има ли камара и ручак за стрица?

— За кога стрица?

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB За фра-Брну из Висовца.

— Има, душо!... Нек заповида одма', ако ће! А ти си фра-Брнин синовац?... Фра-Брне Јерковића? О, липото моја, па и ти ћеш се зафратрити?... Тако шестан и згодан да ми се зафратриш!... Чекај да те тетка пољуби! (Цјелива забленута Бакоњу.) А шта ти је у шудару?... Твоја роблица!... Дај амо, липото моја!... Ајде зови стрица, нека заповида наприд!...

Бакоња сађе, не знађаше ни сам како, и каза фратру, пак оба уђоше у кућу. Шкељо уведе Дората у шталу.

Крчмарица дочека фратра на слару и пољуби му руку, питајући се с њим. Брне уђе у једну собу.

— А ти, липото, можеш се приобући код мене у кужини, јер су све камаре узете. Оди, оди! — Узе га за руку и поведе за собом, па му даде сточић, да сједне, па му изу опанке, и свуче гаће, као малом дјетету, те га више она обуче, него што се сам обукао.

— А како си ми сад шестан, липото. Ајде кроз п'јаци! Помамиће се цуре за тобом!... Па ти да се зафратриш, јадна ти мајка!...

Брне оде у суд, а Бакоња са Шкељом зађоше кроз пазар.

Бакоња не зна куда ће прије главу обрнути. Дуђани вру. Народ се тиска. У тишми, на једној пољаници, видје стрица Шунду, гдје држи за конопац свинче. Бакоња се брзо окрену, да се не сукоби с њим, па пође к цркви, која бјеше према њему.

— А ди ћеш? пита га Шкељо.

— Па у ову цркву.

— А то је ришћанска! Ајде баш да видиш.

Бакоња зину пред иконостасом, пунијем братијех светаца. Попостаја маличак, пак изађоше.

— Поведи ме у Алвиревића, е би купија штогод! рече Бакоња.

— А зар имаш јаспри? запита Шкељо, жмирећи.

— Имам... пет, шест плета.

— Е, мој брајко, онда ћемо најприје у опалат, да ми купиш цигаљ. Па пође пред њим, преко улице, застајући сваког часа, докле мине чељаде, или живинче. Бакоња, крачући за њим, назрије стрица на челу улице; око њега се скупила гомилица сељака, међу којима Бакоња познаде ону наказу Шкопића, Дувалова брата. Брне је размахивао рукама и — ваљда — вичући, препирао се, јер се чељад заустављаше подаље од њих.

— Јев' ово је опалат! рече Шкељо, кад стадоше пред нека врата са стаклима, затворена, врху којих бјеше прикована округла плоча од тенећке и на њој насликан орао са двије главе. С обје стране бијаху два ћепенка затворена стаклима; у њима наслагано бreme некаквијех замотака, а на боковима од прозора вишаше неколико редова камиша с лулама и »шпица« сваке врсте. На три корака од опалта сучелила се те шаћу тројица људи у црвенијем копоранима, са китама на капама.

— Ко су оно, Шкељо?

— Шта ја знам, ко су!... Биће колонаши, ко ли!... Ајдемо, болан!... Што си се забленуја!

Бакоња им се примаче полако. Један од тројице обазрије се, те ће му мрко:

— Шта се ти шуњаш, а?

Мали се зацрвене, али се брзо прибра и рече: — Помози бог, јунаци!

— Бог ти помого!

— Како си, арамбаша?

— Добро, вала богу! Како ти?... Здрав освоано! вели човјек, гледајући пажљиво.

— Ја виђу да ме не познајеш!... Ја сам дијак из Висовца. Знаш кад сте додили?...

— Знам, како не бик знао! одговори арамбаша, па му обрну плећи.

— Ако ћете по један цигаљ... Драго би ми било да вас почастим...

— Е, вала... оћемо, кад ти је мило!

Шкељо, који догле држаше руку на кључаници, смијући се, улезе први.

— Дај ми солдатски' цигаља?

— А и ја ћу један таки! додаде арамбаша.

— Ми ћемо дувана! вели папдур. Дај нам један пак од онога кусца, крупнога.

— Млого вам је то! опази старјешина.

— Није! како много!... Узми и ти више цигаља. Па и ти, Шкељо!... Камо ко?

Кад рече: камо ко? видје иза тезге, у прикрајку, једну лијепу женску главу. Два црна, крупна ока гледаху га, некако сувише пажљиво. Цурица то бјеше, од петнаест, шеснаест година. Она остави на тезгу књигу, из које читаше, па скочи хитро да послужи. Бакоња у своме вијеку не видје виткијега стаса и бјелих руку. Он се маши за расклопљену књигу и загледа се у њу; гледа, гледа, и не може чуду да се начуди. Слова нијесу латинска, но нека су глаголска, на пр. *к, ф, о, ш*, а друга некако на носе на глаголска! Па женска — и то цурица — штије!... Дакле су жеске у Скрадину

дисмене? питаше сам себе момчић. Па какав је ово језик? . . .

— Е, вала дијаче! . . . Баш ти вала! . . . С добријем врати! . . . Поздрави вратре! . . . заокупише га пандури, ручећи се с њим, пак брзо изађоше. А он је намјерио да их пита што за Букара, а они гле! одоше. Шкељо закурњавио некакав дугачак црни цигар, на лик превлаке; други метнуо за ухо, а неколикијема вираху сламени овршци иза кружата.

— Дакле, ви можете то читати, господине? пита госпођица, смијуљећи се љубазно.

Господине! — Први пут га неко тако назва, а још каква га уста назваше! . . . О! кад би бог хтио учинити једно чудо — да се Бакоњи напуне цепови жутијех цекина, рецимо — па да је дарује.

— Ја не умим, госпојо, и баш се чудим, који је то језик налик на наш!

— Како: на наш?

— Он је дијак у Висовцу, синовац гвардијанов, ја! објасни јој Шкељо.

— Аааа! отегну дјевојчица. И ви ћете се зафратрити!! . . . Оно је језик српски . . . Дакле, десет цигара, то је педесет; два пака дувана, то је двадесет и пет, свега седамдесет и пет! додаде она.

— Шта седамдесет и пет??

— Крајцера . . . Дајте ми четири плете, да вам врнем кусур.

Бакоњи задрхта рука, кад је тури у џеп. Видје, али доцкан, на какве је пријатеље награисао, па да забашури како му је, поче кашљати, пак незграпно прими неколико новчића и изађе.

— Вире ми се ова ришћанка загледала у тебека! поче Шкељо пред вратима . . . Само како те гледала! како те гледала! Еј, да си моје памети! . . . Знаш ли ти да она има три куће овде, а јединица је у мајке, која ће отегнути до мало, јер је болешљива . . .

Бакоња ништа не чу од тога, но је ходио оборене главе, мислећи: од шест плета остају ми дви и неколико крајцара! Еј, памети! памети!

— А зар не ћемо к Алвиревићу, ка' што си говорија? . . . Ако ћеш, онда је амока! . .

На то прекијје Бакоњи, те ће Шкељу гњевно:

— Ајд' се вуци, галијоте најзадњи! пак се раздвоји и врену противвијем правцем.

Зврљао је кроза свјетину, зловољан, не пазећи хоће ли га ко очепити и гурнути, те су му знала стопала и плећи. Један му се прековоћа-

нин јави и запита га, рашта је дошао у варош. »Доша' сам са стрицем« вели, па онда му сину једна мисао. »Вире ти, знаш ли ди је суд? Поведи ме, ако умиш, јер ми је триба наћи стрица!« »Јево . . . није далеко. Ајдемо!« и пође пред њим, па га остави пред неком ониском кућом. Бакоња је дотле мислио, да је судница бар три пута већа од манастира, те се јако зачуди, видјевши да на њој нема н' око пет прозора. На уласку бјеше гомила сеоске чељади. »Молим вас, познаје ли ко фра-Брну из Висовца? . . . Да није овдинак?« пита Бакоња. »Тако га јади познали, како га ја познајем!« одазва се неки козји глас, па из гомиле промигољи главом Крсте Шкопић. »Горика је, ископаник мој, а мислим да ће сад изаћи — ногу сломија, да бог да и свети Вране! . . . А ти си то, дијаче! . . . Ја те нисам позна'! . . . А ко би те позна', како си се нађинђерија! . . . Ја знам, кад си иша' у плисњавој кошуљи и у беврецима излизаним, а сад те стриц заодија — таман, госпе ми, ка' да си Марасовића син! . .

Бакоња се зацрвени и уђе кроз врата, али је чуо што је и даље наказа говорила.

— Ископа ме — није друге — него до темеља ископа ме, бездушник! причаше Шкопић сељацима. Учинија ми је зваће за сто и педесет талира главнога, што ми је зајмија бија приколани, и за тридесет талира добити — па не ће да причека до Лучине, него навалија сад: дај! — па јето претур му да' карту да ме роби, и робиће ме кроз осам дана, кукав ти сам . .

— Ма, је ли истека давно рок? питају га.

— Јес — ту скорице, болан, него сам се узда' у брата; он се биме подјемчио, пак се ништо загризли међу собом, пак Наћвар да се њемукарце освети, оће да умете менекарце . . .

— А ко ти је брат? . . .

— Вратар, болан. Јарчина ка' и он, па се завадили, па не ће да ме искупи! . . . Јарчине вратарске, оба, . . . оца им! . . .

У то фра Брне сиће низа степенице, црвен као рак, дувајући као цигански мијех.

— Таа-ко! Ти ме ту чекаш! Ајмо на ручак, јер је подне прошло! вели синовцу.

Сељаци се размакоше. Шкопић скиде капицу и преви се.

— Дујо мој, да сам ти припоручен! Смилуј се на менекарце, ка' што ће бог на тебекарце! . . . Добри мој, честити, лиши вра-Брне . . .

Фратар отресе рукама, као да ћаше рећи: знам те ја и што ми желиш! па убрза мимо њ. Али Шкопић застопице за њима, мољакајући

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

као просјак. Кад бјеху пред крчком, Бакоња се обрну:

— Губо једна брезобразна, а шта си малопренка говорија, а?

— Остави га! остави! брегну стриц, турнувши малобага пред собом.

— Ја говорија!? . . . Шта сам говорија!? . . . Ја!? пита Крсте, али они већ бјеху на слару.

— А ди сте ви већ, дујо? викну крчмарица, која у тај мах пронесе боцу вина . . . Заповидајте амо, брже. Они су, богмека, сви ручали.

С врата, која она отвори, суну дувански дим и засу се смијех и граја. Бакоња се зачуди, кад видје за дугачкијем столом попа Ђеросима, до њега два помлађа фратра, до њих пет, шест људи у варошкој ношњи, до овијех двије жене и још два попа ришћанска.

Брну бјеху оставили мјесто у прочељу, а одмах до њега, с десне, Бакоњи. Овај се мало шчињао и нећкао да сједне на тако одлично мјесто, али сви навалише на њ. »Липото моја, сиди и ђ, кад ти се каже!« виче крчмарица, поспремајући испред осталијех. »А бегениш га?« пита гласовито један поп ришћански, гладјећи браду. »Дала би за њ три цара града, да сам млађа!« вели ђаволанка. »А, реците да није шесан, да није ка' уписан! . . . Па да се та липота зафратри!« . . . »Е, тобоже, фалиће му невеста, кад се зафратри!« рече један од варошана, (по свој прилици Шибенчанин). »Питајте ове дује, умиду ли се помоћи?« . . .

Сад настаде масна шала, као по ти иза обједна међу путницима. Бакоња и оне двије женице дрвењаху се. Остали, сви осим замишљена гвардијана, смијаху се и задијеваху Бакоњу.

Послије обједна, као обично, фра Брне леже. Бакоња га је, као обично, чешкао по листовима. Вра зајмурио једним оком, а другим гледа пеку слику, — голуждраву жену, што вишаше у мједену оквиру према њему.

— Та-ако! Па како ти се чини да је у Скрадину? пита синовца зијехајући.

— Липо . . . Баш прилипо! . . . Него би' вас молија покорно за ништо! . . .

— А што?

— Да ми дате коју јаспру, да купим два, три шудара, каницу, карте и један ножић, триба ми . . .

— Добро, добро! . . . па кашње . . .

— Али ја би' пазарија, док се ви пробудите . . . Ако заповидате! — рече мали, чешка-

јући га лаганијом руком — да обрнете плећи, да вас мало прогладим по плећима! . . .

Стриц га послуша и у обртању извади један крунаш и рече: на! Бакоња га слатко цмокну у руку. Тад Вра извади још један и даде му га.

Весели Бакоња чисто поигравајући искочи из крчме, умакавши газдарици, која га ђаше опет да цјелива. Шкељо је сједио на слару, курњавећи пусти цигар.

— Река' ти је стриц да се не мичеш одовлен, него да чекаш док се пробуди, јер ће се одма' полазити. А ја ћу се сад вратити! — вели Бакоња, па потече ван

На улици бјеше много мање народа, него ли пред подне. »Ди је Алвиревића бутига?« запита једну бабу, што је ходила пред њим, жвачући хлеба.

— Кога Алвиревића, шинко?

— Па Алвиревића, што продаје робу!

— А, а, а! . . . Жнам, жнам, дите, то је онај . . . жнам . . . што . . .

Бакоња је мину и стиже човјека некога, па и њега исто припита. Пред човјеком иђаху двије женске, које се једнак обрнуше и потекосе к њему,

— Иве! . . . А ти си то, Иве! . . . О, душо моја, види га! . . . Види, ко би га позна'! . . .

Бакоњи готово навријеше сузе од јада, али нема куд ни камо, но се љуби с њима и пита за здравље.

Бјеху то Прдуља Рорина и Бакрица, кћи стрица Шунде.

— Ми ћемо те повести, душо! вели стрица, и пође с њим упоредо, савивши му руку око врата. Бакоња је стискао зубе, да не излане педесети дпо од онога, што му наврије на уста, а звјерао је на десно и на лијево, види ли ко, како га је прљава баба загрлила, њега онако гиздава. Кад бјеху према »опалту«, он се истрже и размакну се од њих.

— А овде ти је и стриц, душо, знаш ли? Оћеш ли да га потражимо? . . . Њему би било ка' да сунце види! . . . А ти и јеси наше сунце . . .

— Не, не, немам кад, него ајдемо брзо, јер ће стриц устати, пак ћемо одма' у манастир! . . .

У дућану Алвиревића бјеше налога — највише жена. Два, три шегртића не могу да одоле. Али један, видјевши га зар онако лијепо одјевена, растура гомилу жена, па рече:

— Шта заповидате?

Сви се погледи стекосе на њ.

- Дајте шудара!
— Фини', или прости'?
— Паа . . . осридњи'.

Шегрт се насмија, погледавши значајно своје другове.

Не би му куд камо, но мораде купити стрини и родици по мараму и по печу сапуна. Па онда Прудља напомену му, да би срамота била, да не пошље штогод матери и сестрама. А на то све женске, што их бјеше у дућану, зажагорише, питајући ко је и откуда је. Њему би, као да је запао у пакао. Једна невјеста — по ношњи, Буковичанка — боцну га палцем у стегно и простријела га црнијем очима. Бакоњи запламтише образи, а учиње му се, да му се капица на глави обрће у вртолац, те онако збуњен примаше све, што је шегрт нудио, а упропасти се. кад му онај рече, да је рачуна: »два талира, мање три карантана«. Плати, па побјеже. Није крочио ни десет пута, али се срете с некимем дроњом, у изношеном шибенском одијелу, што је све климало око њега. Дроњо задудучио цигар, а накривио капицу, пак се раскорачи, кад би према њему, и пружи му руку, не вадећи цигара из зуба.

— О, Иве! . . . Зар ме не познајеш!? . . . Стани! . . .

— Носи те враг, лупежино губава! вели Иве, погледавши га косо, пак убрза.

Бјеше Кењо.

Кењо удари на сав мах у смијех. Хо! хо! хо! мога господина! Хо! хо! хо! уши гладна, што си се најдрла у манастирину, па мислиш: ко сам! ја сам! . . . А рувијану вратарски! викаше братанић. Народ се обазирао. Неки докоњаци стали на вратима, пак се и они смију. Почеше се отварати прозори и помаљати главе. — »Хо! хо! хо! рувијану!« виче злица, посокољен, што је примамео пажњу. »Стани, таволизу, шијуну, измећару вратарски! . . .

Бакоња, дршћући као прут, обрну се од једном и да ће потећи пут Кења, али у тај исти мах бану преда њ гомила господе и госпођа. Бакоња познаде сућу и пристава, што су долазили у манастир, па их поздрави капицом и отиде у крчму.

У авлији Дорат чекаше оседлан. До мало сађе фра Брне и узјаха одмах, те кренуше, савивши другом, тјешњом улицом, што иде упоредо са главном. Та улица бијаше пуста, али по прозорима виђаше се чељади, највише женске. Бакоња успори корак и диже главу поносито. На једноме прозору, некако у средини улице,

промолиле двије женске главице, једна љепша од друге. Једна отрже каранфил из лонца, па га хити преда њ, али он прође. Тада једна баба, што стајаше пред вратима сусједске куће, прекрсти се, рекавши:

— Како си дивљи, младићу! . . . Госпојица ти баца цвит, а ти ни мукајет! . . . Ааа! то не ваља! . . .

На то се Бакоња поврну, сагну се, узев цвијет, па скиде капу и лијепо се поклони, а оне двије цуре заруменише се више него он.

Па онда покаса фра Брне тратином, што се одмах надовезује улици. Шкељо је трчао поред коња, Бакоња за њима. Дохватише се прашљаве цесте и до мало бјеху поред крчме Павасовића. Сунце је залазило. Сврнуше, да се преобуку, па кренуше даље. Како је излазио за стрцем, видје малу плавојку, што га је кафом служила. За петлама испод груди имала је ружу. Бакоња се живо обазрије на лијево и на десно, па видјевши да нико не види, пружи јој каранфил. А мала се зајапри и узев цвијет, помириса га, пак извуче ружу те је њему даде и — побјеже.

— Ајде, оо Иве! викну Шкељо.

Бакоња тури руку у кружат, пак потече. Срце му је страшно играло. Читаву уру не проговори ријечи, него се одмицао од Шкеља. Бјеше чисто као пијан. Често се хваташе за главу и питао сам себе: а ма од шта ми је ово? У тихој љетној ноћи, вјетар је пиркао с мора, звијезде су кријесиле, славуји ћепиркаху. Бакоња је све то уживао и проплијех година, али му се никада не учиње тако дивно. Поред свега тога, спападала га је туга, те је уздисао, а и за то је питао: ама од шта ово? . . .

Кад се сутра дан у манастиру пробудио, не бјеше добре воље. Скрадин — тај Скрадин, побркао му бјеше сав ред у мозгу! Шта ли му се није врзло по њему!

Бакоња, узимљући хаљине, нађе ружу већ оперутану. Он покупи листиће, па их сложи у ковчежић, врх новијех хаљина, па закључа ковчег и сахрани кључ међу књиге, у полицу — што дотле никад не бјеше учинио . . .

Све до по госпођину-дне бијаше једнако зле воље, али се од једном развесели.

Велики, ненадни догађај деси се.

Фра Тетка бјеше отишао у своје село и доведе отуда синовца »заминика у светоме реду, ако бог рече«.

Бјеше то красно дјетешце од десетак година, здраво као јабука и напредно, мимо дјецу.

Прозваше га »Бутре«.

Бутре — није да бјеше весео, него бијаше сушто веселе и доброта, те с мјеста свакоме у манастиру приону за срце, а Бакоњи највише.

Разумије се, да је Бутре замијенио одмах Бакоњу у нижим работама — баш као што је Бакоња замијенио био Мачка. У скули Бакоња се премјести у средњу клупу. Други дан

поведе он Бутра у цркву и ту му свечано предаде — метлу.

— Бићемо пријатељи, прави пријатељи, али ме мораш штovati ка' свога старијега! А твој поса' већ знаш шта је! И ово још да ти кажем: ти си већ чуја да ме зову Бакоњом! али ме ти не смисл звати тако! — рече Бакоња.

Тако заврши Иве Јере Јозова Јерковића трећу годину ђаковања.

К О В Ч Е Ж И Њ

ПОЗОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

(Ида Добринковићева), млада Срикиња уметница, настанила се овде у нашој вароши. Госпођица је с ванредним успехом свршила курс на будимпештанској музичкој академији те је на поласку оданде добила најлепше сведоче о музичком образовању свом и најласкавије препоруке са меродавне стране. Радујемо се, што је Ида Добринковићева намерила остати овде у нашој средини, јер је сматрамо, да је позвана, да овдашњем српском становништву, које прилично мањејски поступа са лепом уметношћу музичком, омили и оследи красну свирку. У то се име надамо, да ћемо имати скоро прилике, на концертном подију угледати госпођицу и надивити се виртуозној веоној свирци.

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ.

— Прича *Сила Матавула* „Како је пјесалица измијенио *Бра-Бриу*“ завршена је за сад у данашњем броју нашег листа са трећом годином Бакоњина ђаковања. Како „Стражилово“ престаје излазити, то ће писац у засебној књизи издати сву причу, која ће бити управо роман, јер ће обухватити цео живот далматински, све сталеже и народ обе вере. Са причом је том писцу намера, да покаже, како васпитање и прилике утичу на карактер. У своје ће време Матавуљ

позвати српску читалачку публику на претплату, а ми смо уверени, да ће се публика његовом позиву својски одавати.

— Накладна штампарија (чија?) у Великој Кикинди прегла је да под натписом „Из природе“ изда сабрane списе врснога нашег *Мите Петровића*. Изашла је прва књига у угледну издању. У ту је прву књигу стало једанаест чланака, од којих су пет (Како је унутра у земљи, Млеко као храна, Посуђе у кујни и у кући, Ново купатило у Бачкој, Како све пролази на овом свету) први пут угледала света у нашем листу. Писац је чланке поново прегледао и где треба допунио, те ће и они читаоци, који су те радове већ читали, наћи у њима још доста ствари, које су нове. Најтоплије препоручујемо ову књигу српској читалачкој публици,

— У издању накладне штампарије (опет чије?) у Великој Кикинди изашла је шаљива игра *Божидара Борботког* под натписом: *Свилени рубаци*, која је по препоруци Милана Савића и уредника овог листа добила јесенас од Матице Српске 100 форината награде.

— У „Литерарном прегледу“, што је ове године изашао као додаток уз 25. бр. пољскога листа „Крај“, што излази у Петрограду, изашла је у преводу слика из српскога народнога живота: „*Прекопоћ*“ од *Ш. Адамова* из прве књиге његове: „На селу и прелу“.

— Из нашег је листа у засебну књигу прештамана трагедија *Андре Гавриловића* „*Андрија Хумски*“.

У ИМЕ ОПРОШТАЈА.

Завршујући с овим бројем издавања „Стражилова“ праштам се овде са милим сарадницима својим, којима љубав и пријатељство не ћу заборавити, док сам жив. Хвала им по сто пута, а у уверењу, да су и они радосно поздравили спајање мога листа с „Јавором“, молим их најусрдније, да мени и поштованоме мом садругу *Дру Илији Огњановићу* буду са истом готовошћу и пријатељством на руци, да нам се „Јавор“ одржи свеж и угледан у корист просвети српској, којој сви жртвујемо умну своју снагу. У то име им свима кличем: **До скоро виђења у „Јавору“!**

Ј О В А Н Г Р Ч И Ћ.